

N:o 33.

Ank. till Riksd. kansli den 20 mars 1890, kl. 1 e. m.

Lagutskottets utlåtande, i anledning af väckt motion om antagande af ny ecklesiastik boställsordning.

Till lagutskottets handläggning har Andra Kammaren hänvisat en inom nämnda kammare af herr *O. W. Redelius* afgifven motion, n:o 1, så lydande:

»Förslag till ecklesiastik boställsordning framlades för 1889 års Riksdag af Kongl. Maj:t. Utan att ingå i någon pröfning af förslaget tillstyrkte lagutskottet Riksdagen att »för närvarande icke bifalla det samma». Detta utskottets betänkande bifölls af Andra, men återremitterades af Första Kammaren. Då kamrarne således stannade i olika beslut, var frågan vid den riksdagen förfallen. Men då förslaget alltså icke blef föremål för den allsidiga och grundliga pröfning, som det utan tvifvel förtjenade, och då en kommande Riksdag icke är bunden af en föregående Riksdags beslut, torde giltiga skäl icke saknas att återupptaga ärendet. Såsom ytterligare skäl dertill torde kunna åberopas, utom frågans egen vikt och betydelse, den länge uttalade önskan, det länge kända behovet att erhålla en ändamålsenlig ecklesiastik boställsordning. Det torde därför ursäktas mig, att jag nu såsom min motion upptager det vid senaste riksdagen fallna förslaget derom. Jag gör detta för att försöka draga frågan fram ur den »återvändsgränd», i hvilken den samma under förra riksdagen råkade komma; och dessutom af den anledning, att jag tror frågan kunna lösas på ett sätt,

som är egnadt att tillfredsställa åtminstone dem, som då hufvudsakligen bidrogo att undanskjuta densamma. Ty detta undanskjutande härledde sig utan tvifvel från en önskan, som ock tydligen uttalades, att församlingarna måtte befrias från deras byggnadsskyldighet; hvaraf naturligtvis följden skulle blifva den, att presterna d. v. s. här *kyrkoherdarne skola ensamme bygga och underhålla alla laga hus å deras boställen*. Detta är uppenbarligen frågans kärnpunkt, och så länge den icke löses i önskad riktning, torde den utgöra ett öfverstigligt hinder för antagandet af någon ecklesiastik boställsordning. Det torde därför vara skäl att taga i allvarligt öfvervägande, om ej frågan skulle kunna lösas i antydd riktning på ett lyckligt sätt. Jag tror det, och är lifligt öfvertygad derom, att kyrkoherdarne icke böra motsätta sig en sådan lösning. Med litet tillmötesgående å ömse sidor torde saken kunna ordnas på följande sätt:

I.

All byggnads- och underhållsskyldighet å andra klassens bostadsboställen å landet öfverflyttas från församlingarna på kyrkoherdarne med vilkor:

1:o att komministrarne i deras ringa vilkor erhålla utöfver den reglerade lönen ett hundra kronor hvardera årligen såsom byggnadshjelp att utgå af pastoratet från och med det år, skyldigheten att bygga åt kyrkoherden upphör;

2:o att de ecklesiastika boställena med *hela* deras afkastning behållas jemte öfriga löningsmedel för sitt egentliga ändamål. Ty derigenom kunde hädanefter stiftsvis bildas kassor af:

- a) de vakansmedel, som ej skola ingå till enke- och pupillkassan; och
- b) de skogsmedel, som ej tillfalla boställshafvaren.

Dessa kassor, som gifvetvis skulle stå under domkapitlens förvaltning och kunde få namn af »de ecklesiastika boställenas byggnadskassa», skulle bereda möjlighet att åt kyrkoherdarne, först och främst de svagast aflönade bland dem, lemna någon, om än ringa, hjälp till lättnad i deras ökade börda. Tydligen kunna icke dessa ifrågasatta kassor öfvertaga byggnadsskyldigheten helt och hållet, icke ens på långt när lemna fullt vederlag för församlingarnas byggnadsskyldighet, men blott lemna någon hjälp, der den bäst behöfves. Och då genom denna anordning ingen nämnvärd rubbning skulle ske i det historiskt gifna, men församlingarna vunne den önskade befrielsen, har jag vågat mig på försöket att tillämpa dessa grunder i boställsordningen och redigerat förslaget i öfverensstämmelse härmed.

II.

Vill man befria såväl presterskap som församling från byggnadsskyldighetens tunga, torde det kunna låta sig göra på följande sätt:

All tionde och alla afgifter till presterskapet samt all behållen afkastning af de ecklesiastika bostälernas skogar ingå till staten = till presterskapets lönerogleringsfond, hvarur sedan den genom ny reglering bestämda fyllnadsaflöningen, utöfver boställets behållna afkastning, utbetalas till vederbörande vid de allmänna kronouppbördsmötena af kronofogden, som då ock uppbär tionden och de andra afgifterna. Bostället utarrenderas i författningsenlig ordning på 20 år på vilkor bland andra, att arrendatorn åläggas att mot afdrag å arrendet bygga och underhålla alla boställets laga hus, och att presten åtnjuter in natura bostad, vedbrand, om bostället dertill lemnar tillgång, erforderlig embetsskjuts och trädgård.

Denna enkla anordning skulle medföra många fördelar:

1:o. För församlingen:

- a) som derigenom befriades från deras byggnadsskyldighet;
- b) som kunde få sina afgifter mera rättvist fördelade, att icke såsom nu den ene får betala 50 öre för en till 5,000 kronor taxerad inkomst under det en annan *utan* beskattningsbar inkomst har att betala 3 kronor 45 öre.

2:o. För presterskapet:

- a) som besparades nödtvånget att för sin bergning studera och idka jordbruk och kreatursskötsel, och i stället finge mera tid att egna åt sina mångfaldiga embetsåligganden och få studera sådant, som närmare rör deras embete;
- b) som genom jemnade löner kunde slippa att så mycket som nu söka transport, hvilken ändring skulle lända så församling som presterskap till båtнад.

3:o. För boställena:

- a) som i allmänhet kunde blifva bättre brukade och tillvaratagne i afseende på deras naturliga tillgångar;
- b) och med tiden lemna högre afkastning till så enskildt som allmänt gagn.

4:o. För dissenters:

- a) som ur den sålunda tillkomna allmänna fonden skulle kunna till aflöning åt sina föreståndare erhålla bidrag i förhållande till folk-mängden lika med svenska kyrkans egna församlingar, under förut-

sättning dock att de begagnade den lofliga utvägen och bildade egna församlingar med egna föreståndare, som af myndigheterna pröfvades duglige och finge sig ålagdt att för det allmänna bästa utföra sådana embetsgörömmål, som nu åligga svenska kyrkans presterskap;

b) och så hade de ingen orsak mer att klaga öfver skyldigheten att i likhet med öfrige medborgare betala tionde.

5:o. För svenska kyrkan i sin helhet:

a) som i följd af dessa anordningar skulle undgå åtskilliga obehag och komma i en mera behaglig och helsosam ställning;

b) som i ett visst hänseende lättare skulle kunna genomföra den länge önskade omorganisationen af domkapitlen; ty, om kyrkotionden enligt nu gällande grunder ordentligt utginge från hela riket, skulle visserligen uppstå tillräckliga medel att aflöna äfven de domkapitlets ledamöter, som skulle dit inväljas, vare sig af presterna (— 1 eller 2 —) eller af församlingen (— 2 eller fler).

Mot detta alternativ n:o II äro emellertid svåra hinder i vägen, i synnerhet detta, att man genom dess antagande skulle nödgas bryta med den af ålder gällande grundsatsen, att hvarje församling aflönar blott sitt eget presterskap, och detta sättet att lösa frågan möjligen kan förefalla äfventyrligt; och därför har jag icke vågat försöket att inordna detsamma i boställsordningsförslaget, ehuru detta tilltalar mig mest.

I öfverensstämmelse med det först anförda och med hänvisning till den förutnämnda kongl. propositionen med bilagor, lagutskottets betänkande med anledning deraf och Första Kammarens diskussion i ämnet beder jag vördsammast få hemställa, att Riksdagen för sin del behagade antaga följande Förslag till ecklesiastik boställordning.»

Det af motionären framlagda vidlyftiga författningsförslaget finnes tryckt och bifogadt motionen.

Såsom motionären anført, framlades af Kongl. Maj:t för sistlidne års Riksdag ett förslag till ecklesiastik boställsordning. I det utlåtande, n:o 24, som lagutskottet afgaf öfver propositionen i ämnet, erinrade utskottet ej mindre att 1888 års kyrkomöte i underdånig skrifvelse anhållit, att Kongl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning, om och under hvilka vilkor den församling och presterskap åliggande skyldighet att bygga och underhålla de ecklesiastika boställenas hus kunde öfverflyttas

till en eller flere för ändamålet bildade kassor, samt derefter vidtaga de åtgärder, till hvilka en dylik utredning kunde föranleda, än äfven att Kongl. Maj:t enligt beslut den 7 december 1888 anbefalt kammarkollegium att efter vederbörandes hörande verkställa den begärda utredningen samt med underdånigt utlåtande i ärendet inkomma. Vidare yttrade utskottet:

»Med afseende å hvad sålunda förekommit kan lagutskottet för sin del icke anse lämpligt, att det föreliggande förslaget för närvarande af Riksdagen godkännes, utan torde öfvervägande skäl tala för att afbida, huru den af Kongl. Maj:t anbefalda utredning i ämnet utfaller. Utskottet har nemligen icke anledning att antaga, att förhållandena under nuvarande lagstiftning, så bristfällig den än må vara, äro sådana, att den nya lagstiftningens införande icke skulle kunna någon tid fördröjas.

Sedan den anbefalda utredningen verkstälts, läser Kongl. Maj:t icke underlåta att för Riksdagen framlägga förnyadt förslag i ämnet med de ändringar, som af utredningen må kunna föranledas.»

På dessa skäl hemställde utskottet, att Kongl. Maj:ts proposition för det dåvarande icke måtte af Riksdagen bifallas. Denna utskottets hemställan blef af Andra Kammaren bifallen, i följd hvaraf frågan jemlikt 63 § riksdagsordningen för den riksdagen förföll.

Då den omständighet, att den enligt Kongl. Maj:ts beslut den 7 december 1888 anbefalda utredningen icke blifvit verkställd, sålunda föranledt, att Riksdagen icke bifallit Kongl. Maj:ts proposition i ämnet, och, enligt hvad utskottet inhemtat, ifrågavarande utredning ännu icke fullbordats, finner lagutskottet sig böra, utan att ingå i någon granskning af det genom motionen framlagda författningsförslag, hemställa,

att förevarande motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 20 mars 1890.

På lagutskottets vägnar:

Axel Bergström.

Reservation

af herr *Redelius*: »Den af Kongl. Maj:t, med anledning af en skrifvelse från 1888 års kyrkomöte, anbefalda utredning, som utskottet åberopar såsom hinderlig för pröfning af min motion, hindrade icke Kongl. Maj:t att för 1889 års Riksdag framlägga förslag till ecklesiastik boställsordning. Kongl. Maj:t handlade således i enlighet med den uppfattning, att förslaget, oberoende af den anbefalda utredningen, grundlagsenligt kunnat pröfvas af Riksdagen. Och den omständigheten, att Riksdagen afslog såväl den kongl. propositionen som äfven väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t i ämnet, har icke kunnat betaga Riksdagen dess handlingsfrihet. Sedan dess har icke heller inträffat någonting, såvidt jag vet, som hindrar Riksdagen att återupptaga ärendet. Men har Riksdagen, såsom jag tror den har, handlingsfrihet i denna sak, så har utskottet, enligt mitt förmenande, bort egna det nu framlagda förslaget en omsorgsfull pröfning. Och om än utskottet icke ansett sig kunna tillstyrka Riksdagen att för sin del antaga motionen med de förändringar, som pröfvats nödiga och nyttiga, så har dock utskottet, enligt min uppfattning, kunnat tillstyrka Riksdagen

att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t behagade låta utarbета och för Riksdagen framlägga nytt förslag till ecklesiastik boställsordning så tidigt, att detsamma må hinna föreläggas det näst härefter sammanträdande kyrkomöte.»